

“Wanna play?” Een reflectie van Dries Verhoeven

Een week geleden heb ik mijn project “Wanna Play? (Liefde in tijden van Grindr)” moeten stopzetten. Een man voelde zich in zijn privésfeer geschaad. Veel mensen waren verontwaardigd door het project. Uiteindelijk maakten hevige protesten vanuit de Berlijnse homoscene het werk onmogelijk. Na 5 dagen stopten we het project. “Wie geschoren wordt, moet stilzitten”; Ik heb geluisterd naar de kritiek en me een paar dagen teruggetrokken. Nu geef ik graag mijn reflectie op het project, de fouten die ik heb gemaakt in het proces, en op het maatschappelijk landschap waarin het werk uiteindelijk onmogelijk bleek te tonen.

In 'Wanna play?' (liefde in tijden van Grindr) bevestig ik de invloed van dating applicaties op ons dagelijks leven. In de heterowereld wint 'Tinder' aan populariteit, in de 'Homowereld' zijn er Grindr, Scruff en soortgelijke apps. Ik denk dat deze ontwikkeling invloed heeft op de manier waarop mensen zichzelf presenteren en met elkaar verbinden, zowel in positieve als in negatieve zin. Mijn grondvraag voor het project was wat die ontwikkeling betekent in de manier waarmee ikzelf omga met mijn behoefte aan liefde, intimiteit en overgave, zowel in de digitale als in de analoge wereld.

Ik had me voorgenomen 15 dagen lang in een glazen ruimte te wonen, en alleen te functioneren in de 'digitale ruimte'. Via smartphone Apps stond ik in contact met de mensen die bij mij in de buurt woonden en vroeg hen mij te bezoeken en mijn niet-seksuele behoeften te bevredigen. Ik gebruikte daarvoor verschillende dating apps en sociale media, meest prominent Grindr. Zowel het scherm van mijn smartphone als de fysieke ontmoetingen maakte ik zichtbaar aan het voorbijlopend publiek; Foto's werden in “röntgen” effect getoond, de chatgeschiedenis was zichtbaar zonder vermelding van de nickname. Ik wilde het publiek zogezegd een blik 'achter de schermen' van het internet geven.

Dit systeem bleek niet waterdicht. De identiteit van in ieder geval 1 persoon met wie ik chatte was niet voldoende beschermd. Met die man had ik een enorm plezierige chat, we maakten veel grappen. Ik werd overmoedig en onzorgvuldig. De naam van zijn hond en zijn positie als drag-queen beschouwde ik niet als persoonlijke informatie en liet ik staan op het scherm.

Daarmee, zegt hijzelf, kon zijn identiteit worden achterhaald. In de chat met hem gaf ik aan dat mijn woonsituatie "out of the ordinary" was en vroeg ik hem: "shall I tell you, or shall I keep it as a surprise?". Dat was een onverantwoorde vraag; Ik legde de verantwoordelijkheid die ik heb als kunstenaar in zijn handen. Nadat hij doordrongen was van de situatie stormde hij mijn woning binnen en begon op me in te slaan. Hij vernielde meubilair. Ik heb de man mijn verontschuldiging aangeboden. Ik heb als kunstenaar nooit de intentie om iemand te schaden.

Zijn beschrijving van het incident leidde tot een storm van kritiek op het project, vooral op de sociale media. Ik zou mannen in de val lokken voor mijn eigen gewin als kunstenaar. Ik zou homofoob zijn. Ik ontving bedreigingen. Het toont de kracht van het internet als een medium waar we ons direct uitspreken, soms op een meer extreme manier dan we in het leven op straat zouden doen. Zoals gezegd begrijp ik het onbegrip over wat er is gebeurd,

vooral bij hen die het project niet met eigen ogen hebben gezien. Maar ik zou graag wat dingen rechtzetten.

Het incident was niet exemplarisch voor het project. Ik heb in het glazen huis 24 mensen ontvangen, waarvan 5 vrouwen. De eerste twee dagen functioneerde het project als volgt: In het begin van de chat hield ik de opzet van het project verborgen, ik praatte eerst over mijn behoeften, en vroeg waarom de ander online was. Ik lette erop dat er geen persoonlijke informatie zou worden getoond. Daarna vertelde ik de opzet van het project en nodigde ik diegene uit. Met uitzondering van de ene man waren allen vooraf door mij op de hoogte gesteld van wat ze te wachten stond.

Terwijl ik een spelletje schaak met ze speelde, pannenkoeken bakte of in hetzelfde bed lag, praatte ik met ze over onze ervaringen in liefde, intimiteit en overgave en de mate waarin het internet daar invloed op heeft. Het waren bijzondere ontmoetingen en vaak emotionele gesprekken. Het toonde voor mij de relevantie van het project voor het bespreken van deze thema's én de potentie van Apps als Grindr die door velen, ook door mij, misschien onterecht worden betiteld als een App voor alleen snelle seks.

Nog steeds blijft de vraag overeind of het immoreel is wat ik die eerste twee dagen heb gedaan. Er zijn tientallen mannen die mij hebben gevraagd "Top or bottom?", die ik vertelde "nice beard", of "what are you up to today?", zonder dat zij nu weten dat deze informatie open en bloot te zien was. Ik gebruikte hun woorden om het fenomeen zichtbaar te maken. Zoals veel mensen op het internet, had ik een verborgen agenda. De eerste twee dagen van het project vond ik dat het, hoewel niet erg aardig, wel geoorloofd was. Ik vond het vergelijkbaar met de positie van een documentairmaker die ongevraagd filmbeelden maakt en die daarna geblurd weergeeft. Ondertussen denk ik dat dat een onhoudbare positie was. Een aantal mannen woonden in de buurt. Ze zagen hun eigen woorden niet terug in een documentaire, maar direct bij hen op straat. De mate van onherkenbaarheid van de foto's was niet optimaal. Mensen zeiden dat ze vrienden toch konden herkennen, direct op straat of door de foto's thuis door middel van photoshop weer positief te maken. Een veel simpelere manier om te achterhalen wie de homoseksuele buurman is, is nog steeds het downloaden van de App. Dat kost je 30 seconden. Maar ik kan niet 100% uitsluiten dat ik mannen in een potentieel gevaarlijke situatie heb gebracht. De chat te beginnen met een uitleg van het project zou de authenticiteit hebben geschaad, maar zou moreel juist zijn geweest.

Op de derde dag, na het incident, vertelde ik de mensen met wie ik chatte dan ook direct wat de opzet van het project was. Samen met het theater besloten we de informatie alleen nog maar volledig onherkenbaar in beeld te brengen. We verstuurden daarover een persbericht. De vierde en vijfde dag van het project was ik alleen bereikbaar via Facebook. Om de gemoederen te bedaren chatte ik twee dagen niet via de dating Apps. Ik ging gesprekken aan met mensen die problemen hadden met het project. Maar de protesterende mensen accepteerden het project niet, in welke vorm dan ook. Stopzetting was voor hen de enige optie. De geest was uit de fles. Voor velen had ik denk ik mijn geloofwaardigheid verloren.

In het contact met een paar van hen bekwam ik een ander gevoel: dat dit geen protest meer was voor bescherming van de privésfeer, maar dat er een verlangen aan ten grondslag

lag om het hele fenomeen onzichtbaar te maken. Alsof ik de heteronormatieve buitenwereld niet op de hoogte mocht brengen van het bestaan van de online cruising area, die Grindr óók is. Ik vond het opmerkelijk dat er 30 jaar na de roep om zichtbaarheid van de homo community nu een protest plaatsvond voor ónzichtbaarheid.

Vorige maand stond er een artikel in de Duitse krant "die Zeit" over de verpreutsing van het openbare leven versus de pornificatie van het internet, twee elkaar versterkende bewegingen. Het ging over de hysterie als we een blote vrouwenborst zien op straat, maar onze kinderen ondertussen op hun slaapkamer wel naar Porn tube kijken. Ik moest deze week veel terugdenken aan dat artikel. Steeds duidelijker krijg ik het gevoel dat je die twee verschillende werelden nooit met elkaar mag laten botsen. We wéten dat er een parallelle wereld is, eentje die we allemaal kunnen zien als we op een knopje op onze telefoon drukken, maar hem tonen in de openbare ruimte gaat te ver.

Het laatste wat ik zou willen is homo's een felbevochten seksuele vrijheid afnemen, ik geniet van die vrijheid iedere dag sinds mijn coming out 18 jaar geleden. Ik ben blij dat we tools hebben waarmee we op zoek kunnen gaan naar seks, zo vaak en met wie we maar willen. Ik bevroeg de mogelijkheid om deze Apps, die het alledaagse leven van veel homo's beïnvloeden, óók te gebruiken als tool voor het vinden van liefde. Ik wilde die vraagstelling tonen als "zelfportet", allereerst via de App die ik zelf het meest veelvuldig gebruikte, Grindr. Het zou onterecht zijn wanneer de discussie zich beperkt tot de homogemeenschap. Ontwikkelingen op het gebied van zelfpresentatie en de veranderende manier waarin we ons met elkaar verbinden, sinds de uitvinding van de Smartphone, zijn net zo goed onderwerp van discussie in de hetero wereld.

Net zomin kan de homo-gemeenschap zich aan de discussie onttrekken. Het feit dat homo's in het verleden en in sommige landen nog steeds worden bedreigd om hun seksuele geaardheid, mag, meen ik, niet voorkomen dat we fenomenen in die gemeenschap aan een kritische blik onderwerpen.

Als kunstenaar moet ik positie bepalen tussen kritische reflectie en empathie. Ik wil de gevoelens respecteren van mensen die ik in mijn werk betrek, maar voel ook de behoefte om de consensus van alledag te doorbreken. Dat gaat niet altijd samen. Deze keer ben ik een grens overgegaan, ik heb er spijt van en heb ervan geleerd.

Er werden acties opgezet om het project, in welke vorm dan ook, te helpen stopzetten of zelfs het HAU als theaterinstituut te boycotten. Dat vind ik zorgelijk. We leven in een land waarin de vrijheid van expressie net zo felbevochten is als die voor seksuele vrijheid. Ik heb een enorme bewondering voor het Hebbel am Ufer theater. In onze gedeelde overtuiging dat kunst er ook is om de vinger op de zere plek te leggen, kiest het theater soms voor projecten die weerstand op roepen, onafhankelijk in welke community. Ik ben dankbaar dat ik er een vraag heb mogen stellen die in haar vorm uiterst precair is gebleken. Ik hoop dat er nu een discussie op gang komt die draait om de inhoudelijke implicaties van het project.

Dries Verhoeven, 10 oktober 2014